

SỬ THI ÉNÉIDE (BÀI 3)
THI HÀO VIRGILE (70 trước CN – 19 trước CN)
KIỆT TÁC VĂN CHƯƠNG
THỜI ĐẾ QUỐC LA MÃ

NHẤT UYÊN PHẠM TRỌNG CHÁNH

Tiến sĩ Khoa Học Giáo Dục. Viện Đại Học Paris Sorbonne
Giới thiệu và chuyển ngữ thơ song thất lục bát

THI CA KHÚC III

CUỘC PHIÊU LƯU QUA THRACE, DELOS, CRÈTE, STROPHADE, ACTIUM, BUTHROTE VÀ SICILE.

TÓM LƯỢC :

Thành Troie đã hoàn toàn bị tàn phá. Énée chỉ biết phải đi thật xa để tránh quân Hy Lạp. Chàng cùng những người lưu vong đóng một đoàn thuyền 20 chiếc, bên kia núi Ida với sự giúp đỡ các thần. Họ đi đến Thrace thành lập một thành phố, Énée tình cờ tìm ra mộ Polydore, biết sự nhảm nhí của vua Thrace, họ quyết định ra đi. Họ đến thành phố Delos, lời tiên tri phán truyền phải trở lại xứ sở cội nguồn, Anchise nhìn thấy là đảo Crète. Họ đến Crète nhưng bị thất bại mùa màng, các thần dường như phản đối. Các thần Pénates báo mộng cho Énée phải hướng về Italie, quê hương của Dardanus. Cặp bến bị bão tố Troyen phải vào đảo Strophade bị các Harpyes con vật mình chim đầu thiếu nữ, đánh cắp lương thực. Lại ra đi đến Actum, Troyen mừng đã thoát người Hy Lạp, họ cúng thần Jupiter tổ chức lễ hội thể thao. Đoàn thuyền lại đi về hướng bắc đến Buthrote, họ tìm thấy Andromaque, Hélénius bị mang bởi Néoptolème. Andromaque kể lể mọi chuyện khổ đau, Hélénius cho ý kiến để đạt đến mục đích cuộc phiêu lưu ; muốn đến Italie họ phải đi vòng xa ngay cả Sicile để tránh cơn giận của thần Junon. Tiệc biệt ly Andromaque quyến luyến Ascagne vì nhớ đến con Astyanax đã chết. Chuẩn bị qua biển Adriatique thuyền đi ban đêm, đến rạng sáng thì thấy Italie. Troyen thấy đất Castrom Mineruae, thấy ngựa chiến trên đồng là điềm nơi chiến tranh sắp xảy ra. Họ cho thuyền đi dọc Đại Hy Lạp. Phía xa hiện ra núi lửa Etna, phía bên phải là tiếng sóng gầm vang của Charyble qua eo biển Sicile. Troyens không biết bỏ neo xứ Cyclope, ban đêm gầm vang bởi núi Etna động đất. Một buổi sáng một người lạ quần áo rách rưới hiện ra. Ấy là một đồng hành của Ulysse mà bạn bè đã bỏ quên khi trốn chạy trước Cyclope. Troyens trấn an và đón mời nhập bọn, Polyphème xuất hiện bất ngờ, Troyens lật đật chạy về thuyền cho thuyền chạy ra xa, người khổng lồ đuổi theo không kịp. Đi vòng quanh đảo Sicile đến Drépane, cha Anchise qua đời. Énée buồn bã không nói nên lời. Họ rời khỏi nơi đây và đi Phi Châu.

Các Thần cõi Olympe phán quyết,
Phải phá tan đế quốc Á Châu*.
Dân vua Priam vô tội thương đau,
Các thần quyết đánh đổ nhào thành Troie.
Thành dựng bởi công trình Nepturme.*
Từ đất lên toa ngọn khói trời cao.
Dấu hiệu thần hồi thúc mau,
Tìm nơi lánh nạn chốn nào xa quê.
Ở mảnh đất tận cùng sa mạc.
Antandre bên kia núi Ida, 10
Nơi Phrygie, đóng đội thuyền nhà.
Chúng tôi không biết sẽ ra thế nào.
Nơi định mệnh sẽ mang đến đó,
Không biết là đâu cuối cuộc hải hành.
Tập hợp binh sĩ chung quanh,

Trời vừa vào hạ, thời gian bắt đầu.
 Anchise cha tôi ra mệnh lệnh,
 Cánh buồm theo định mệnh khởi hành.
 Mọi người đều khóc chung quanh,
 Rời xa bờ bến cánh đồng quê Troie. 20
 Đi xa xứ buồm căng biển rộng,
 Cùng đồng bào, con trai quý của tôi.
 Thần Pénates, thần cõi trời.
 Lánh xa quê, lánh xa xôi Mars* thần.
 Đến đồng rộng cày bừa vùng Thraces,
 Vương quốc ngày xưa Licurgue anh hào.
 Kết liên Troie tự thuở nào,
 Chung thần Pénates cùng nhau giao tình.
 Chính nơi đó thuyền tôi hướng đến,
 Nhưng là nơi ngược ý các thần. 30
 Xây dựng nền móng đầu tiên,
 Trên bờ biển vịnh cát mềm uổng công.
 Một thành phố mang tên tôi Énéade.
 Tôi tế thần Vénus, mẹ tôi.
 Và thần phù hộ thành trì,
 Một con bò mộng tế ngài Jupiter.
 Không xa đó một cây thù du mọc,
 Trên gò cao cùng với cây sim.
 Lá xanh xanh ngát trên cành,
 Tôi tiến gần hái một cành lá xanh. 40
 Để trang trí bàn thờ cây lá rậm,
 Chợt một điều kinh ngạc lạ kỳ.
 Cành đầu tiên tôi cắt đi,
 Đứt rễ như nhỏ máu gì thâm đen.
 Mùi hôi thối xông ra trên đất.
 Tôi rùng mình, khủng khiếp cả chân tay,
 Thấy như buốt lạnh cả người,
 Tôi hái cành nữa xem thời ra sao ?
 Cái bí mật lạ lùng muốn biết,
 Dòng máu đen lại rơi xuống vỏ thân. 50
 Lạ lùng, xúc động vô vàn
 Tôi cầu khẩn các tiên nương đồng rừng.
 Và thần Mars, hộ trì dân Gète,
 Điều lạ kỳ vẫn không ngừng nổi hăm he.
 Tôi hái thêm cành thứ ba,
 Và quỳ gối muốn xem đà chống cây.
 Xem sẽ nói hay là im lặng ?
 Một tiếng than thở vọng đất sâu.
 Bên tai tôi giọng rầu rầu,
 Từ mộ phần nói những câu muộn phiền. 60
 « Énée ơi ! tại sao anh cắt lá,
 Ôi, lòng tôi biết mấy khổ đau !
 Nhanh, tránh phần mộ tôi nào,
 Giữ bàn tay khỏi đắm bao tội tình.
 Tôi dân Troie chẳng người xa lạ,
 Chẳng là thân cây chảy máu đầu.
 Ôi hãy trốn khỏi đây mau,

Tránh lòng tham, nỗi thương đau chốn này.
 Vì chính tôi là Polydore* đó,
 Nơi đây tôi, bị ngàn vết kiếm lao. 70
 Rồi phủ đất thành mộ cao. »
 Xúc động, sợ hãi, tôi trào dâng lên.
 Không nói được, tóc đầu dựng ngược,
 Vì vua Priam bí mật gửi Polydore,
 Nhờ vua Thrace giữ vàng cho,
 Sợ vì lo ngại thành Troie không bền.
 Trước sức tiến công quân Hy Lạp,
 Vua Thrace đã đầu thú Agamemnon.
 Theo kẻ chiến thắng chiếm thành,
 Vượt qua đạo đức và công lý đời. 80
 Giết Polydore cướp toàn của cải,
 Hỏi làm sao tôi chẳng thờ than.
 Tang chúng phản trá vì vàng,
 Trở về sợ hãi, tôi bàn cùng cha.
 Và tướng lĩnh, mọi người cùng bảo.
 Nơi đất này đã vấy máu sát nhân,
 Xứ không chân thật ân cần,
 Nên theo ngọn gió cho thuyền ra đi.
 Chúng tôi tổ chức cho Polydore tang lễ,
 Và đắp lên một nấm mộ cao. 90
 Một bàn thờ cạnh mộ vào,
 Khăn vải xanh nhạt phủ vào thân cây.
 Phụ nữ Ilion, xóa tóc theo tục lệ.
 Tươi sữa lên mộ còn hăm hăm sôi,
 Cùng máu vật tế sinh rời.
 Cho hồn vào mộ, câu lời gọi tên.
 Rời bờ bến, phỏ thành xa hút,
 Giữa biển ngàn một hòn đảo linh thiêng.
 Cửa mẹ các Néréide* và Neptune Égéen.*
 Một dải đất chạy dọc triền biển xanh. 100
 Người thờ cúng Thần Nỗ cung* nhận biết,
 Bỏ neo nơi Gyaros và Mycone.
 Bến thuyền đậu chốn yên bình,
 Đón chào niềm nở người trong gió ngàn.
 Tôi cho đoàn thuyền vào trong bến,
 Bến yên lành tiếp đón kẻ mới mồn,
 Chúng tôi thờ kính Apollon,
 Vua Anius, dân, tế tự thần Phébus.
 Đội trên trán một vòng nguyệt quế,
 Đến gặp chúng tôi vì quen biết Anchise, 110
 Ban tế tự từ thuở xưa,
 Đôi tay chấp lại đón đưa lời mời.
 Và chúng tôi bước vào chính điện,
 Khấn đền thần dựng tự ngàn xưa :
 « Thần Tymbra giúp đỡ ta,
 Tìm ra chốn dựng nước nhà bình yên.
 Một thành phố sau bao khó nhọc,
 Thành bền lâu sinh trưởng giống dòng.
 Giúp cho dân tộc Pergame,

Những người sống sót chiến trường thành Troie. 120
 Quân Hy Lạp và Achille không thương xót,
 Ai là người dẫn dắt đến nơi đâu ?
 Dựng nước nhà tại chốn nào,
 Hãy ban dấu hiệu, óc đều sáng soi. »
 Lời vừa dứt bỗng nhiên rung động,
 Trong sân đền, cây nguyệt quế của thần.
 Núi non quanh chuyên âm âm,
 Chính điện chột mở, chân nền găm lên.
 Chúng tôi cúi rạp cùng mặt đất,
 Một giọng nói nghe, vang vọng bên tai, 130
 « Giông dòng Dardanus họa tai,
 Vùng đất tiên tổ cứu đời các con.
 Ấy là nơi quê cha đất tổ,
 Chính là nơi màu mỡ đón con về.
 Bà mẹ cổ đại xa xưa,
 Nhà Énée đó trông ra bến bờ.
 Và con cháu sinh sôi nảy nở,
 Apollon trong tin tưởng bao la,
 Một niềm hoan lạc sinh ra,
 Thần Phébus gọi người xa trở về. » 140
 Cha tôi lục ký ức, xem nơi thần phán :
 « Hãy nghe theo lời phán giúp ta,
 Cho ta hy vọng trông xa,
 Đảo Crète lớn nhất quê nhà Jupiter.
 Nổi lên giữa trùng khơi biển cả,
 Núi Ida*, quê của giông dòng.
 Là nơi có trăm phủ thành,
 Hùng cường giàu có nhất vương quốc này.
 Nếu trí như ta không lầm lẫn
 Thì nơi đây sinh trưởng cụ Teucer. 150
 Người đầu tiên tổ đã về,
 Lập ra vương quốc gần Rhélee này.
 Khi Ilion, thanh Pergame chưa dựng,
 Người ở trong thung lũng mà thôi,
 Thờ Cybèle* mẹ các thần trời,
 Corybante ca múa nhạc nơi chốn này.
 Cùng lễ hội núi Ida đó,
 Các nhà tu im lặng bí huyền.
 Sư tử cột xe nữ hoàng,
 Hãy về nơi đó, theo thần phán cho. 160
 Hãy chờ đợi khi buồm thuận gió,
 Chúng ta vào Cnossos* kinh đô,
 Đường biển đi không mấy xa. »
 Nhờ Jupiter giúp chúng tôi đã đến nơi.
 Bạ bình minh đoàn thuyền đã thấy,
 Bỏ neo nơi đảo Crète bến bờ.
 Đáp thần ân huệ nương nhờ,
 Tế con bò mộng bàn thờ Neptune.
 Một bò khác thần Apollon tốt đẹp,
 Và tế cho Tempête một cừ non, 170
 Cho Zéphir cừ trắng dịu hiền.

Nơi đây nghe có tin đồn Idoménée*.
 Bị đuổi khỏi ngôi vua tiên tổ,
 Đảo Crète bỏ hoang kẻ thù đã ra đi,
 Đất đang chờ đợi chúng ta,
 Ortygie* rời bến đi qua biển ngàn.
 Nơi Naxos* Bacchantes, tế thần ca hát,
 Rừng Donuse*, Oléare tươi xanh.
 Paros* cắm thạch trắng ngần,
 Các đảo Cyclades nằm trong biển ngàn. 180
 Vịnh nhiều đảo đi qua trước mắt,
 Tiếng thủy thủ đoàn đua lướt thuyền mau.
 Cười vui ơi ới gọi nhau,
 Crète quê tiên tổ đến mau đất này.
 Ngọn gió lộng cánh buồm nhanh chóng,
 Đưa chúng tôi về Curètes bến cổ xưa.
 Hăng hái xây thành bao la,
 Một thành phố mới gọi là Pergamée,
 Tên mang lại niềm vui đồng đội,
 Khích lệ yêu thương nơi chốn mới này. 190
 Một thành lũy cao dựng xây,
 Các con tàu đã kéo ngay lên bờ.
 Các thanh niên hợp đoàn liên kết,
 Cùng cày bừa ruộng mới, vườn cây.
 Tôi lập luật lệ, chia đất cày,
 Bỗng nhiên tai họa phá đi mùa màng.
 Một thảm họa đến từ khí hậu,
 Phá hoại cây trồng lẫn mùa màng.
 Một năm hy vọng tiêu tan,
 Mọi người mất cả dịp dàng âm no. 200
 Lê thân thể ốm o mệt nhọc,
 Sao Sirius hạn hán, cháy khô đồng.
 Cỏ khô, cây chẳng trái lành.
 Cha tôi khuyên nhủ đưa thuyền ra khơi.
 Lại đến Ortygie cầu thần truyền phán,
 Các thần và Phébus cỡi trên cao,
 Xin cho chấm dứt khổ đau,
 Và cho biết được xứ nào ra đi.
 Trong đêm tối, mọi người trong giấc mộng,
 Hình ảnh thiêng liêng thần Pénates Phrygiens. 210
 Mang từ khói lửa Troyens.
 Hiện ra trong ánh trắng thanh ngập tràn.
 Trắng sáng tỏ ngôi nhà tôi ở,
 Nói với tôi lời an ủi lo âu :
 « Apollon người khẩn cầu,
 Muốn đi đến tận chốn nào Ortygie.
 Thần gửi ta mang đến người thông điệp,
 Báo cho hay từ chốn ở của người.
 Sau cơn binh lửa thành Troie,
 Ta theo người đến khắp nơi bến bờ. 220
 Dù phải qua biển ngàn bão tố,
 Giúp đỡ người đến tận đỉnh vinh quang.
 Phu hộ đến đời cháu con,

Trở thành đế quốc trần gian hùng cường.
 Nơi đây chẳng phán truyền Delos,
 Apollon chẳng bảo Crète định cư.
 Mà vùng Hy Lạp gọi Hespérie.
 Mảnh đất cổ đại mạnh từ hùng binh.
 Đất màu mỡ, mùa màng tươi tốt,
 Từng định cư dân tộc Oenotriens,* 230
 Và hậu duệ gọi Italie.
 Vốn tên thu lĩnh nơi này lập nên.
 Là chốn thật sự người cư trú,
 Cùng là nơi Dardanus khởi hành.
 Cửa Jasius tổ tiên,
 Đây đi, đứng dậy với lòng sướng vui.
 Hãy nói với mọi người lời nói,
 Xứng đáng lòng tin tưởng mọi người.
 Từ lâu lắm lắm cha người,
 Crète đây chẳng phải là nơi Jupiter dành. » 240
 Tôi kinh ngạc nghe thấy thần hiển hiện,
 Chẳng phải là giấc mộng hảo huyền.
 Tôi thấy mặt thần rõ ràng,
 Và khăn vải quấn thiêng liêng tượng thần.
 Mồ hôi chảy ướt đầm thân thể,
 Tôi dậy nhanh ra khỏi giường nằm,
 Hướng về Olympe cầu thần,
 Vươn đôi tay rộng lâm râm nguyện cầu.
 Và tôi tưới đất nhà chung rượu,
 Vui sướng thay lời linh hiển các thần. 250
 Báo cha Anchise mộng lành,
 Và người đã nhận ra lâm, chỉ sai.
 Vì nguồn cội có hai nơi chốn,
 Chốn đầu tiên và chốn xa xưa :
 « Định mệnh Iliou, con ơi !
 Cassandre nói trước cha lời tiên tri.
 Và bây giờ, cha nhớ lời nàng nói,
 Nàng bảo rằng chốn ấy Hespérie.
 Và còn gọi tên Italie,
 Dân Troie về lại Hespérie bến bờ. 260
 Tiên tri đúng lời Cassandre tiên đoán,
 Vâng lời thần Phébus phán truyền,
 Là con đường đúng tốt hơn. »
 Lời ông, tất cả vui mừng nghe theo.
 Và nơi đây chúng tôi rời bến,
 Chỉ để lại đây trông, một vài người.
 Buồm căng gió lộng ra khơi.
 Đoàn thuyền nhanh chóng vượt nơi biển ngàn.
 Thuyền ra khơi không còn thấy đất,
 Chỉ bầu trời và sóng nước mênh mang. 270
 Bỗng dung mây kéo tối đen,
 Sóng lên cao, biển như đêm mịt mờ.
 Bão tố nổi sóng dồi như vực thẳm,
 Mây tối đen che ánh sáng ban ngày.
 Mưa giông ướt đầm bầu trời,

Sương mù sấm chớp khắp nơi không ngừng.
 Chúng tôi ra khỏi đường hàng hải,
 Lưu lạc không còn biết bến bờ.
 Palinure không nhận ra,
 Không còn biết được đâu là ngày đêm. 280
 Không còn biết hướng đường giữa biển,
 Chúng tôi qua ba ngày đắm sương mù.
 Không còn phân biệt đâu đâu,
 Ba đêm qua chẳng vì sao mà nhìn.
 Đêm thứ tư chợt nhìn ra đất,
 Tưởng chừng như ra khỏi biển ngàn.
 Nhìn xa thấy núi mênh mang,
 Và những cuộn khói quay cuồng bốc lên.
 Gió lại thổi, chúng tôi chèo lái,
 Thủy thủ đoàn gắng sức vượt sóng xanh. 290
 Thoát cơn bão tố an lành,
 Chúng tôi đến được đất vùng Strophades.
 Đảo Hy Lạp trong Ionien biển lớn,
 Céléno Harpyes nơi đây.
 Từ khi Phénée đuổi đi,
 Sợ thức ăn hỏng vì bầy Harpyes*.
 Chẳng yêu quý độc địa hơn chúng,
 Chẳng tai ương nào sánh cho bằng.
 Từ sự nổi giận các thần.
 Mà nơi Styx sinh thành, nước sông. 300
 Mặt trinh nữ, mình chim, phân góm ghiếc,
 Bàn tay chân móng vuốt câu cào.
 Mặt như gậy đôi xanh xao,
 Bão tố đẩy chúng tôi vào nơi đây.
 Dưới mắt chúng tôi bầy bò béo tốt.
 Gâm cỏ thông dong đây đó trên đồng.
 Bầy dê chẳng ai sóc chăm,
 Chúng tôi sẵn bắt câu thần Jupiter.
 Rồi làm lễ, chia phần cúng tế,*
 Trong góc đồng, dọn tiệc bãi cỏ non. 310
 Chúng tôi no nê uống ăn,
 Bỗng nhiên khủng khiếp từ vùng núi cao.
 Bầy Harpyes nhắm chúng tôi bay đến,
 Đập cánh bay, tiếng thét kinh hoàng,
 Chung cướp tất cả thức ăn,
 Và vấy nhơ bữa tiệc trần đã qua.
 Tiếng kêu thảm hại, mùi hôi thối,
 Chúng tôi rời đồng trống rút vào sâu.
 Lũng thấp dưới tảng đá cao,
 Chung quanh cây cối, ngòi vào bóng râm. 320
 Lập lại bàn ăn, bàn thờ thấp lửa,
 Lần thứ hai bầy quái đến ồn ào.
 Chúng từ trời xuống móng cào,
 Cắp thức ăn, miệng phun vào bản nhơ.
 Tôi ra lệnh mọi người cầm vũ khí,
 Chiến đấu cùng loài độc hại Harpyes.
 Kiếm khiên dẫu dưới cỏ dày,

Thấy chúng đáp xuống chém ngay tức thì.
 Misène đứng nơi cao kèn hiệu,
 Đồng đội tôi lẫn xả chém đâm. 330
 Muốn làm cho chúng bị thương,
 Loài chim quái dị ở vùng biển đây.
 Nhưng lông chúng cản gươm đánh trúng,
 Nên cái lưng không thể bị thương.
 Chúng trượt bay nhanh tung cao,
 Để môi đã ngậm mưa vào thổi tha.
 Céleño * một mình trên mỏm đá,
 Báo trước hiểm nguy, nói rõ những lời :
 « Hỡi dòng Laomédon ơi !
 Sau khi thịt những con bê, con bò. 340
 Của chúng ta, người còn muốn đánh,
 Đuổi Harpyes vô tội đất cha ông ?
 Hãy nghe lời đoán trước rằng,
 Jupiter đáng toàn năng đã từng,
 Nói với Phébus và chính Apollon nói lại,
 Với ta là chị cả các Furies*,
 Nói đường đi trước cho người,
 Nơi người sẽ đến đất trời Italie.
 Nhờ gió thuận, thuyền trôi vào bến,
 Nhưng nơi đây khi xây dựng lũy thành. 350
 Sẽ một trận đói kinh hoàng,
 Trừng phạt tội lỗi đã làm hôm nay.
 Người sẽ phải sống trong thiếu đói,
 Đói hàm răng chẳng có gì nhai.
 Nói rồi đập cánh bay đi,
 Mất tăm trong chốn rừng dày mênh mông.
 Nghe lời các bạn tôi ớn lạnh,
 Xanh màu nghe lạnh buốt trong mình.
 Và lòng can đảm muốn tan,
 Không vì gươm kiếm, mà trong lời cầu. 360
 Các bạn thôi thúc vì an lành cầu khẩn,
 Dù là thần hay chim quái tai ương.
 Cha Anchise ra bờ sông,
 Đưa hai tay khẩn cầu thần tối cao.
 Và lâm râm những lời cầu khẩn :
 « Trời tránh cho nạn ách tai ương.
 Tránh bao khổ sở đoạn trường,
 Phù hộ qua khỏi con đường hiểm nguy.
 Hãy cứu vớt người thành tâm cầu khẩn,
 Rồi ông cho rời bến, nhổ neo. 370
 Kéo dây buồm lái theo chiều,
 Chúng tôi theo ngọn sóng triều trắng tung.
 Theo hướng gió lái thuyền đi mãi,
 Thoáng đã trông thấy đảo Zacynthe.
 Cảnh rừng to rộng mênh mông.
 Dulichium, Same với đá chồng Nérito.
 Chúng tôi tránh đi ngang qua Ithaque,
 Vương quốc ông Laerte đá ngậm,
 Vùng đất tai họa rủi rong,

Là nơi Ulysse sống trong mưu đồ. 380
 Rồi đi đến thấy mây mù che phủ,
 Khám phá ra Leucate núi cao.
 Thần Apollon, thủy thủ ngại nào,
 Nhưng vì mệt nhọc, phải vào bến trong.
 Thành phố nhỏ chúng tôi đi đến,
 Bỏ neo cùng hạ cánh buồm căng.
 Đoàn thuyền neo đậu bến sông,
 Sướng vui bao nỗi chờ mong đất lành.
 Vinh danh Jupiter cúng cầu thần đến hưởng,
 Lời cầu mong khẩn trước bàn thờ. 390
 Lễ hội Actium bên bờ,
 Thể thao đua sức đợi chờ cuộc thi.
 Các đối thủ mình trần bơi dầu mỡ,
 Trong cuộc thi đấu vật cổ truyền.
 Sướng vui tránh họa Argiens,
 Thoát qua được chốn đảo điên quân thù.
 Mặt trời chuyển một vòng năm tháng,
 Mùa đông giá băng trên sông nước Aquilon.
 Treo trước đền chiếc khiên đồng,
 Trang trí Abas vài dòng trên khiên. 400
 “Chiến lợi phẩm thắng quân Hy Lạp.”
 Và tôi cho ra lệnh ra khơi.
 Nhịp chèo vượt sóng ra đi,
 Chong nhanh mắt hút thành trì Phéniciens.
 Chúng tôi dọc Epire bờ biển,
 Và đi vào bến cảng Chaonie.
 Thành Buthrote dựng xây,
 Lời không tưởng tượng, tai nghe bàng hoàng.
 Hélénus con vua Priam, cai trị thành Hy Lạp.
 Pyrrhus Eacide chết, trao cả quyền hành. 410
 Andromaque lần thứ hai lấy chồng,
 Em Hector, lại giống dòng Troyen.
 Tôi sửng sốt khát khao gặp mặt.
 Hoàng tử này để hỏi chuyện phiêu lưu.
 Đậu thuyền xa cách bến bờ,
 Tôi đi vào hỏi nguyên do sự tình.
 Thật may mắn rừng thiêng thành phố,
 Bờ sông Simois, Andromaque cúng Hector.
 Trước mộ giả hai bàn thờ,
 Nàng cầu hôn trước nắm mồ cỏ xanh. 420
 Dòng nước mắt chảy quanh lai láng,
 Nàng chợt nhận ra, tôi đến trước mặt nàng.
 Với bao vũ khí Troyens,
 Cuồng cuồng sợ chuyện lạ lùng xảy ra.
 Máu nàng lạnh ngắt trong huyết quản,
 Xúc động nàng bất tỉnh ngã rơi.
 Giờ lâu mới thốt nên lời :
 “Phải chăng Énée đó là người tôi trông ?
 Anh thật sự là con thần nữ,
 Anh vẫn còn sống phải không anh ?” 430
 “Vận mệnh sau khi mất chồng,

Số phận nào đã dành riêng cho nàng ?
 Nàng vẫn luôn vợ Pyrrhus ?”
 Andromaque cúi đầu, giọng nói thấp trầm :
 “Sung sướng thay bao cô gái vua Priam,
 Bị xử chết trước mộ quân địch thù!*
 Dưới chân tường thành Troie cao ngất.
 Tôi đã không chung số phận bao người.
 Bị bắt chịu phạt tôi đòi,
 Giường kẻ chiến thắng, chủ đòi chiếu chăn. 440
 Nổi mất nước sống trong hờn tủi.
 Bị lôi đi từ biển nọ, biển kia,
 Chịu bao ngạo mạn, con Achille,
 Kiêu căng tuổi trẻ, con sinh tôi đòi.
 Hắn được cưới Hermione *long trọng,
 Cháu Léda, hôn lễ Lacédomie,
 Trao ta cho Hélénius, nô lệ nhà.
 Nhưng Oreste đã đâm ra thù hận.
 Hermione từng đính hôn với hắn,
 Nên trong lòng nhất quyết trả thù. 450
 Khi gặp Pyrrhus bất ngờ,
 Hắn cắt cổ trước bàn thờ Achille.
 Néoptolème chết, mất đi lãnh thổ,
 Rơi vào tay Hélénius một phần.
 Để nhớ đến tên Chaonie,
 Cho nên tên gọi thành Troyen Chaon.
 Hélénius dựng xây thành mới,
 Thành Troyen trên xứ mới Pergame.
 Nhưng anh ngọn gió nào mang,
 Định mệnh nào đã đưa đường đến đây ? 460
 Thần thánh nào đưa đến bờ ta đó ?
 Cháu Ascagne ra thế nào rồi ?
 Có được khỏe mạnh sống vui ?
 Mà Créuse đã cho ra đời thành Troie ?”
 Rồi nàng khóc cho phận mình con mất,
 Nhớ cha Énée và cha của Hector.
 Tấm lòng đạo đức để đời,
 Nam nhi can đảm giống nòi cha ông.
 Andromaque mắt đầm đìa than thở,
 Từ trong thành bỗng đi đến đoàn người. 470
 Hélénius, con vua Priam đến nơi,
 Nhận ra bè bạn, bao người thân thương.
 Rồi họ trở về nơi cung điện,
 Bao lời mừng, lòng tủi mắt tuôn rơi.
 Tôi tiến trước đến tận nơi,
 Hình dáng thu nhỏ một thời thành Troie.
 Một Pergame khác theo hình ảnh cũ,
 Một dòng suối khô mang tên của sông Xanthe.
 Tôi hôn cổng Scée vào thành,
 Dân Troie vui với kinh thành thân thương. 480
 Hélénius mở tiệc dưới hàng hiên rộng,
 Bên nội cung rót rượu vang mời.
 Tiệc ngon mang đến tận nơi,

Cúp trao tay, món mời trên mâm vàng.
 Hai ngày vui đi qua nhanh chóng,
 Gió thuận chiều kêu vọng tiếng ra đi.
 Auster nâng cánh buồm trôi,
 Tôi cầu thần với những lời ước mong.
 “Con dân Troie xin các thần giáng giải,
 Khát khao mong biết ý nguyện Apollon. 490
 Cảnh Claros*, lu thờ ba chân.
 Đoán tinh tú, đoán cánh bay vòng chim muôn.
 Lời thần sẽ vạch đường chỉ lối,
 Phải ra đi theo ý nguyện các thần.
 Đến nơi định mệnh số phần,
 Vùng xa xôi, chốn đất lành Italie.
 Chỉ Harpye Céléno nói lời tai chướng,
 Do ý trả thù tàn bạo mà ra.
 Rằng nạn đói sẽ xảy ra,
 Họa có thể tránh vượt qua họa này.” 500
 Rồi Hélénius cầu thần cúng tế,
 Một bò non theo tục lệ các thần.
 Trên đầu con vật quấn khăn,
 Và được dắt đến vào trong đền thờ.
 Thần Phébus được tế tự, đồng lên nói:
 “Con nữ thần đi, (ta chắc chắn rằng.
 Đoàn thuyền đã được các thần,
 An định nơi chốn số phần đến nơi.
 Theo định luật thăng trầm cuộc sống,
 Luật này không thay đổi cuộc đời.) 510
 Ta tiết lộ cho vài lời,
 Lời khuyên nhủ được đến nơi an toàn.
 Qua các biển được người tiếp đón,
 Người dừng chân tại bến Ausonie,
 Thần Parques ngăn cản Hélénius,
 Không cho được biết những gì cản ngăn.
 Junon, con Saturne cấm không cho nói,
 Vì trước tiên khó nhọc đường dài.
 Cách ngăn đất rộng Italie,
 Mà người cứ tưởng đường đi thật gần. 520
 Vì không biết, lòng muốn nơi cập bến,
 Nên tưởng rằng gần đó mà thôi.
 Phải vượt qua Sicile rồi.
 Biển làm mệt nhọc đến nơi đoàn thuyền.
 Rồi đi đến một hồ rộng mở,
 Cửa đi vào địa ngục là đây.
 Đảo của Circé, *em Eètes,
 Trước khi thành lập nơi đây phố thành.
 Và tôi cho vài điều chỉ dẫn,
 Chớ có quên lo lắng điều chi. 530
 Trước một bờ sông xa này,
 Ở ngay dưới gốc một cây sên già,
 Một lợn trắng* nằm trên mặt đất,
 Ba mươi con nhỏ trắng giống in,
 Đang bú vú mẹ rộn ràng,

Ấy là nơi chốn dọc ngang kinh thành,
 Nơi người sẽ dựng xây đất nước.
 Sau khi qua mọi thử thách cuộc đời.
 Không nên sợ hãi chi thôi,
 Vận mệnh đã được vạch rồi Apollon. 540
 Và sẽ hiện giúp người gian khó.
 Italie đất rộng biển gần thôi.
 Đi trong biển cả sóng dôi,
 Tránh thành Hy Lạp là nơi kẻ thù.
 Hãy tránh xa những nơi chúng ở,
 Locriens de Narycie* chúng đã dựng thành.
 Nơi Salente* lính đầy đồng.
 Idoménee hung bạo từ vùng Crétois.
 Thành phố nhỏ Petelia* danh tiếng,
 Vói lũy thành bền vững dựng xây. 550
 Philoctete* cai trị nơi đây.
 Khi thuyền rời khỏi nơi này ra khơi,
 Hãy lập những bàn thờ trên bến,
 Cầu những điều mong ước tránh tai ương.
 Cột đầu vải đỏ cánh buồm,
 Sợ quân thù hiện hồn lên mắt mình.
 Lúc cúng thần làm ta xao động.
 Tập tục này cần gìn giữ mọi đồng hành,
 Lưu truyền con cháu đời sau.
 Khởi hành ngọn gió đưa vào Sicile. 560
 Đưa đi đến Pélore đường hẹp,
 Mở rộng ra bên trái tiếp liền,
 Đi theo bờ biển đất liền,
 Tránh bờ bên phải sóng ngàn dâng cao.
 Người ta kể nơi này từng đã,
 Tách làm hai trận động đất rời nhau.
 Bao nhiêu thế kỷ qua nào.
 Trước khi hai chỗ hợp vào một nơi.
 Không ngừng nghỉ biển tung dữ dội,
 Làm tách rời chia cách Hespérie. 570
 Sicile xa cánh đồng xanh,
 Và rời nhau mãi hai bên bến bờ.
 Phía bên phải là Scylla đó,
 Bên trái kia Charyble hang khe,
 Ngày ba lần sóng lớn về,
 Thủy triều cao cuộn bốn bề vực sâu.
 Kéo lên tận không trung đợt sóng,
 Như đập vào tận các vì sao.
 Scylla trong hang đá sâu,
 Đầu nhô thuyền kéo đập vào đá to. 580
 Phần trên cô như nàng trinh nữ,
 Từ háng lên bụng sói, đuôi cá heo.
 Tốt nhất mũi Pachynum vượt qua,
 Đường dài chỉ thấy Scylla một lần.
 Scylla trong hang dị hình,
 Vọng trên ghềnh tiếng sủa thành chó con.
 Hélenus còn cho lời báo trước,

Phải khẩn cầu tới các vị thần,
 Apollon cho sự thật chân thành.
 Tôi xin nói với cùng con nữ thần. 590
 Quan trọng hơn hết không cần lập lại,
 Nên khẩn cầu khẩn nguyện trước Junon.
 Dâng mẫu thần lời ước mong.
 Và dâng vật tế nữ thần tối cao.
 Là cái giá sẽ cho yên ổn,
 Đảo Sicile ở phía sau người.
 Nhắm hướng Italie đi thôi,
 Và đi cho đến tận nơi Cumes thành.
 Hồ Averne là nơi thần thánh,
 Cảnh nơi đây rậm rạp khu rừng. 600
 Viếng thăm nữ tế đền thần,
 Hát kể vận mệnh dưới chân núi này.
 Giao số lá với tên và chữ,
 Thơ tiên tri, cô sẽ viết lên trên.
 Lá mang mệnh lệnh các thần,
 Và cô sẽ cắt tận cùng hang sâu.
 Lá bất động nếu không thay đổi lệnh,
 Nhưng đến khi gió nhẹ thổi đi,
 Qua khe cửa bay khắp nơi,
 Không bao giờ chẳng lo gì nhật lên. 610
 Đặt lại chỗ và viết câu thơ tiếp,
 Không trả lời nguyện rủa Sibylle.
 Ấy là lúc hành động nhanh,
 Dù cho các bạn đồng hành cản ngăn.
 Mặc dù gió buồm căng tiếng gọi,
 Thuận con thuyền buồm lái ra khơi.
 Hãy đến nữ tế tự mời,
 Cầu lên đồng nói những lời tiên tri.
 Cô sẽ tả bằng lời sống động,
 Phán những câu thần sẽ muốn gì. 620
 Sẽ nói dân đi Italie,
 Chiến tranh sẽ đến, những gì vượt qua.
 Các trở ngại, nhờ lời cầu khẩn,
 Mang bình yên vui sướng chuyển ra đi.
 Cho tất cả những điều gì,
 Mang lại vinh hiển muôn đời Troyens.”
 Lời Hélénius dặn dò cẩn thận,
 Rồi ra lệnh cho mang xuống các thuyền.
 Bao nhiêu phẩm vật bằng vàng,
 Bằng ngà chạm trổ vẹn toàn tinh vi. 630
 Còn tặng thêm các bình bằng bạc,
 Và đồ đồng làm tại Dodone.
 Áo giáp sắt, lưới đồng vàng,
 Và mũ đồng sáng đỉnh mang lông cày.
 Chòm lông đẹp Néoptolème *vũ khí.
 Và cha tôi cũng được tặng quà,
 Hélénius còn tặng ngựa cho,
 Cùng với nài sóc chăm lo ngựa này.
 Và trao cho các mái chèo còn thiếu,

Vũ khí cho tất cả đồng hành. 640
 Cha Anchise ra lệnh xuống thuyền,
 Không chậm khi gió thuận buồm ra khơi.
 Té tự Phébus nói lời kính cẩn:
 “Anchise ngài, Vénus gán danh cho,
 Vinh danh là vị hôn phu,
 Người trần yêu dấu cũng như các thần.
 Hai lần tránh thành Troie tàn phá,
 Về nơi đây là đất Ausonie.
 Thừa cơ gió lộng buồm đi,
 Và người vượt khỏi, chẳng chi phải dừng. 650
 Vì phần đất Apollon chỉ rõ,
 Đi xa hơn, đi mãi lời rằng :
 Vui sướng thay cha có con lành,
 Không cần phải nói dài dòng, đẩy đưa.”
 Andromaque lòng buồn vời vợi,
 Cuộc chia ly xa cách thân thương.
 Mang đến quần áo thêu vàng,
 Cho Ascagne tặng áo choàng Phrygien.
 Hélénus cũng rộng lòng không kém,
 Cho con trai tôi vai vóc giàu sang. 660
 “Con ơi, nhận lấy nàng rằng :
 Ấy là kỷ vật, công trình ta thêu.
 Con nhớ mãi tấm lòng Andromaque.
 Phu nhân Hector, vật tặng mẹ cha.
 Ôi con ! hình ảnh trong ta,
 Là Astyanax lòng ta mãi còn.
 Con thật giống nhất là đôi mắt,
 Và bàn tay khuôn mặt con ta.
 Cũng cùng một tuổi con mà,
 Nếu còn cũng lớn khôn và như con.” 670
 Lời nàng nói, mắt buồn đắm lệ,
 Nhìn cháu thương, càng nhớ con hơn.
 “Sống vui số mệnh đã dành,
 Con còn trôi nổi phong trần ngược xuôi,”
 Và con sẽ đến nơi yên ổn,
 Sau khi đi khắp các biển trời.
 Đến đồng Ausonie rồi,
 Sông Xanthe trước mắt, đây rồi thành Troie.
 Con sẽ được thần mắn may phù hộ,
 Hơn cha ông, hãy hy vọng nhiều hơn, 680
 Chẳng quân Hy Lạp tấn công,
 Sẽ vào sông Tibre cánh đồng gần bên.
 Sẽ xây dựng thành trì dòng giống,
 Ta muốn hai thành hợp nhất giống nòi.
 Dân tộc anh em Epire, Hespérie,
 Cùng một tiên tổ giống nòi Dardanus.
 Sau gian khổ vượt qua thử thách,
 Ta muốn hai thành phố chung cùng,
 Thành Troie một trái tim chung,
 Muôn đời con cháu trung thành kết liên.” 690
 Chúng tôi ra biển đi dọc núi Cérauniens gần gửi,

Ấy con đường dẫn đến Italie.
 Gần hơn trên biển đường đi,
 Mặt trời đã ngã, núi đầy bóng đêm.
 Sau biển cả dừng thuyền trên đất,
 Rút thăm chia kẻ giữ các thuyền,
 Chúng tôi nằm ngủ cát mềm,
 Để hồi phục sức lênh đênh biển dài.
 Vào giấc ngủ chân tay mỗi mệt,
 Và màn đêm kéo bởi Thần Giờ. 700
 Cho đến tới khi nửa đêm,
 Palinure cẩn thận rời liền võng đưa.
 Xem hướng gió lắng tai nghe gió thổi,
 Quan sát các vì sao giữa không gian.
 Arturus, Hyades mưa phùn,
 Hai Hùng tinh, mắt chăm nhìn Orion.
 Cùng với chiếc giáp vàng và kiếm,
 Thấy lặng yên vắng lặng không gian.
 Ông báo tin các con thuyền :
 « Chung ta thức dậy lên đường tiếp theo. » 710
 Kéo dây mở cánh buồm căng rộng,
 Sao lặn dần, bình minh sáng hồng lên.
 Trông xa đôi núi chập chùng,
 Một mảnh đất thấp, ấy vùng Italie.
 Cát tiếng thốt đầu tiên Achate :
 « Italie », các bạn chào đón Italie.
 Phủ đầy vòng lá Anchise.
 Cha tôi đã rót một ly rượu đầy.
 Đứng mũi thuyền tay cao cầu khẩn :
 « Ôi ! các thần chủ của biển xanh, 720
 Cửa đất và cửa bão giông.
 Cho được thuận gió xuôi nhanh con thuyền.
 Gió bắc thổi nhanh lên gấp bội,
 Và bến thuyền thoáng đã đến gần.
 Một đền Minerve phía trên,
 Bàn thuyền đã xếp buồm lên trên bờ.
 Bến vòng cung hướng đông phía trước,
 Ghềnh đá cao, bọt sóng vỗ trắng ngàn.
 Bến thuyền được dẫu bên trong,
 Hai bờ đá tụ như thành chỡ che. 730
 Ngồi đền cao như xa bờ bến,
 Tôi nhìn ra bốn con ngựa thong dong.
 Trắng tinh như tuyết trên đồng,
 Đang đứng gậm cỏ mênh mông chân trời.
 Cha tôi bỗng thốt nên lời nói :
 « Đất đón chờ, chiến tranh đến trước ta.
 Sẽ có chiến tranh xảy ra,
 Vì chiến tranh bốn ngựa đà vũ trang.
 Chính chiến tranh là điem ta thấy,
 Ngựa trước khi mang đến chiến xa. 740
 Mang ách, mang thắng buộc qua,
 Nhưng còn hy vọng xảy ra hoà bình.
 Chúng tôi khẩn cầu thần Pallas,

Sức mạnh thiêng liêng nơi vũ khí của thần.
 Lăn đầu niêm vui đợi mong,
 Prosterne ở dưới chân bàn thờ,
 Chúng tôi phủ khăn phrygien lên tóc,
 Và theo lời Hélénius dặn dò,
 Nếu mà sự kiện lớn to,
 Chúng tôi sẽ cúng lễ cho nữ thần. 750
 Theo nghi lễ cho Junon bảo vệ,
 Vùng Argos tế lễ cúng thần.
 Sau khi tới khẩn nữ thần,
 Chúng tôi quay hướng thuyền căng cánh buồm.
 Chúng tôi bỏ đất nhà Hy Lạp,
 Vùng đất nhiều cạm bẫy nghi nan,
 Chúng tôi vào vịnh bên trong,
 Phải tin vào việc tiếng danh nơi này.
 Hercule* lập Tarente thành phố,
 Trước dựng đền Junon Lacinienne.* 760
 Tường thành Caulon và Scyllacée*,
 Sừng sừng trên sóng Etna vùng Sicile.
 Nghe từ xa tiếng gầm của biển,
 Sóng đập vào ghềnh đá vỡ tung.
 Sóng như sôi sục không trung.
 Đại dương cát sóng dưới cùng vực sâu.
 Và cha tôi Anchise lại nói :
 « Chính nơi đây Charybde tiếng danh,
 Đây Scylla với đá ngầm,
 Hélénius nói đá chông khiếp kinh. 770
 Các bạn hữu gắng thoát nơi nguy hiểm,
 Cùng nhau chèo một nhịp chổng nhanh.
 Chúng tôi theo lệnh chân thành,
 Palinure phía trái bẻ nhanh lái thuyền.
 Gió và sóng cùng mang về một phía,
 Lăn sóng cong như nâng cả lên trời,
 Rồi khi sóng hạ tận nơi,
 Chúng tôi như chẳng xa vời cung Mânes.
 Ba lần quở sóng, đá ngầm xua đẩy,
 Một tiếng kêu như giữa đá chậm dần. 780
 Ba lần bọt bắn trời xanh,
 Qua giờ khốn khó, gió dần dịu đi.
 Theo mặt trời và chúng tôi chẳng biết,
 Đến bến hang Cyclopes không hay.
 Vịnh lớn kín gió thổi quay.
 Etna gầm thét tung bay kinh hoàng.
 Chóc chóc lại tung trời mây đen kịt,
 Và khói lên một cơn lốc lửa rơi.
 Tro nóng, lửa liếm sao trời,
 Khi phun ra đá sáng ngời núi non. 790
 Đá chảy nước tung lên lửa đỏ,
 Và sục sôi tận đáy vực thâm sâu.
 Chuyện rằng : Encélade cháy mau,
 Nửa bờ sấm sét, nên gào thét la.
 Một mảnh lớn bị Etna đè nát,

Lò lửa to, miệng há Titan.
 Thở ra hơi thở nóng tràn,
 Thử quay thân thể đã mòn tàn hơi.
 Sicile động đất tiếng âm âm khủng khiếp,
 Và đất trời phủ một màn đen. 800
 Chúng tôi chứng kiến trong đêm,
 Sợ hãi ẩn trốn vào trong khu rừng.
 Điều kỳ lạ nguyên nhân chẳng biết,
 Vì chúng tôi không ánh sáng một vì sao,
 Không ánh sáng mặt trời soi.
 Chân trời tăm tối, mây trôi đen ngòm.
 Đêm bão tố che cả ánh trăng đen tối,
 Khi bình minh bắt đầu hiện phương đông.
 Đuổi xua bóng tối ướt đầm,
 Bất ngờ đã hiện ra trong khu rừng. 810
 Một kẻ lạ, mặt mày thảm hại,
 Ốm tện xương, hướng về phía bên bờ,
 Chắp hai tay lại khấn cầu,
 Chúng tôi quay lại cùng nhau mắt nhìn.
 Kẻ xấu xí thật là như bản,
 râu phủ dài đến tận ngực trần.
 Áo quần rách nát gai đâm,
 Một người Hy Lạp, phần còn nhìn ra.
 Từng là kẻ đánh Troie gửi đến.
 Hấn nhìn áo quần và vũ khí Troyen. 820
 Hấn đâm sợ hãi bàng hoàng.
 Bước dừng, rồi lại tiến lên khấn cầu.
 Dòng nước mắt đầm đìa rơi xuống :
 « Cầu Trời cao, tinh tú, không trung,
 Cho tôi hơi thở, Troyens,
 Hãy mang tôi khỏi đau thương đất này.
 Dù bất cứ tình huống nào có thể,
 Cũng là điều sung sướng nhất đời tôi.
 Tôi thú nhận, tôi là người,
 Lính Hy Lạp chỡ đến nơi chiến trường. 830
 Chóng Pénates Illion, mang vũ khí,
 Tội lỗi này cắt từng mảnh thân ra,
 Ném vào sóng biển bao la.
 Cái tội tôi đó thật là xứng danh.
 Nếu tôi chết, thật là dễ chịu,
 Vì chết dưới bàn tay của loài người. »
 Nói rồi lăn xuống chân tôi,
 Ôm hôn đầu gối. Chúng tôi hỏi rằng :
 Tên là gì ? Nơi sinh ? Số phận ?
 Cha tôi Anchise* chẳng đợi chờ lâu. 840
 Đưa tay phải nắm chàng trai,
 Cánh tay vững chắc cho người yên tâm.
 Lòng thiện cảm chinh phục người nghi ngại,
 Người Hy Lạp lo âu hết sợ, cuối cùng,
 Ngõ lời thổ lộ tâm tình.
 Đảo Ithaque đó là vùng quê tôi.
 Tôi vốn quân dưới quyền Ulysse,

Theo ông đi ra đến chiến trường.
 Archéménide gọi tên,
 Cha tôi Adamastus, vốn con nhà nghèo. 850
 Bỏ tất cả đến Troie chinh chiến,
 Sau chiến tranh sống sót phận ơn trời !
 Nhưng đồng đội bỏ quên tôi,
 Khi trốn Cyclopes tránh nơi hiểm nghèo.
 Bỏ chạy trốn tên khổng lồ vì sợ hãi.
 Nơi chôn này tàn bạo dữ hung.
 Cyclope bắt làm thịt ăn,
 Máu me ăn sống bữa ăn thịt người.
 Hấn cao lớn đến trời sao vời vợi. 860
 Ôi các thần, hiểm họa đất này.
 Chẳng dám nhìn, chẳng mở lời,
 Vì hấn rất giỏi đánh hơi máu người.
 Chính tôi thấy giữa trong hang tối,
 Bàn tay to nắm hai bạn của tôi.
 Đập vào tảng đá chết tươi,
 Cửa hang ăn bữa thịt người máu me.
 Nhai thịt xương rợn rạo gây nát,
 Hai hàm răng mạnh bạo hung hăng.
 Tội ác hấn bị trị trừng,
 Ulysse chẳng để khiếp kinh kéo dài. 870
 Mưu kế nấp trong cơn nguy khùng kiếp.
 Sau khi ăn bữa thịt người xong,
 Say sưa uống nhiều rượu vang,
 Cái đầu nặng trĩu, trong hang nằm dài.
 Hấn say mửa máu thịt người và rượu.
 Chúng tôi cầu thần số mệnh rút thăm.
 Cọc gỗ sẵn nung lửa đấm,
 Cùng đấm vào một mắt tên khổng lồ.
 Tên độc nhãn, mắt ngay dưới trán,
 Mắt dọa hăm như khiên của Argos. 880
 Hay đĩa Phoebus lớn to,
 Sướng vui đã trả thù cho bạn bè.
 Nhưng chạy trốn, lạc nhau, chạy trốn.
 Con thuyền đà rời bến nhỏ neo,
 Polyphème chặn hang ra vào,
 Đồng đội núp dưới bụng cừu dày lông.
 Gắn dưới vú cừu thoát thân ra khỏi,
 Nhưng hơn trăm Cyclopes khác kinh hoàng.
 Ở đâu đó dọc bờ sông,
 Hay lang thang khắp núi rừng trên cao. 890
 Mặt trăng đã ba lần tròn khuyết,
 Tôi lang thang trong chốn rừng già.
 Nơi hoang vắng chẳng người ta,
 Tránh loài thú dữ đi ra săn mồi.
 Mỗi ngày thấy từ xa Cyclopes,
 Thân lớn cao, thỉnh thoảng bước chân.
 Tiếng kêu, tiếng thét kinh hoàng,
 Và tôi hái trái cây rừng mà ăn.
 Nuốt qua bữa trái thù du, táo dại,

Ăn rêu cây rêu cỏ qua ngày. 900
 Tôi đã thấy từ chân trời,
 Đoàn thuyền đi đến, là người đầu tiên.
 Tôi quyết định vội vàng tìm đến,
 Dù tình huống nào, nhưng hạnh phúc nhất đời tôi.
 Trốn xa lũ hung dữ không lồ,
 Xây ra sống chết, dù cho thế nào. »
 Lời vừa dứt, bỗng thấy từ đỉnh núi,
 Chúng tôi nhận ra chính độc nhãn chần cừ.
 To lớn đi giữa đàn cừ,
 Tiến gần hang hắc ra vô hằng ngày, 910
 Một con quỷ kinh hoàng to lớn,
 Mắt không còn nhìn ánh sáng mặt trời.
 Một cây thông vật cảnh ròi,
 Trong tay làm gậy, lần hồi bước chân.
 Chung quanh hắc bấy cừ rộn rịp,
 Duy nhất sướng vui, an ủi khổ đau.
 Hắc vào trong biển sóng sâu,
 Nước biển rửa mắt bị mù cộc đăm.
 Hai hàm răng nghiền kêu khùng kiếp,
 Hắc thở than, tiên giữa biển ngập tràn. 920
 Tung sóng cao bủa vào thân,
 Hoang hồn thuyền đã lánh dần đi xa.
 Thật hữu ích nghe người Hy Lạp kể,
 Không tiếng ồn, chúng tôi cắt dây cáp chèo đi.
 Nhịp chèo rẽ sóng ra khơi,
 Polyphème thoáng nghe vời người đi.
 Chạy về phía chúng tôi ra bên,
 Nhưng chúng tôi thuyền đã ra xa.
 Hắc đưa tay đẩy sóng ra,
 Làm rung động tựa phong ba biển ngàn. 930
 Italie chập chờn rung động,
 Từ lòng đất sâu Etna đã rú gầm.
 Nghe tiếng kêu giống Cyclopes trong rừng.
 Chúng tôi rời núi đến trong bên bờ.
 Chúng tôi thấy dân Etna hung bạo,
 Trên bên bờ, một mắt ngẩng trời cao.
 Sợ hãi chúng tôi họp nhau,
 Đón cây sên, bách chụm vào tháp cao.
 Như rừng Jupiter, hay Diane rừng cấm.
 Sợ chúng đuổi theo chúng tôi trở về thuyền. 940
 Căng nhanh lên các cánh buồm,
 Đi theo gió thuận tiến lần ra khơi.
 Vẫn không quên lời Hélénius nói,
 Không đi vào giữa Charybde, Scylla.
 Nguy hiểm chết chóc xảy ra,
 Nếu đi theo hướng phong ba mà vào.
 Chúng tôi quyết lui thuyền xa cách,
 Gió Borée thổi qua vịnh Pélore.
 Giúp đi dọc cửa Pantagias,
 Dọc theo ghềnh vịnh Mégare vượt ngàn. 950
 Và Thapsus ít cao trên nước,

(Archéménide, đồng đội Ulysse chỉ đường.
Lần thứ hai, chúng tôi đi ngang,
Nhưng hướng ngược lại theo đường mà đi.)
Đi vào vịnh Sicile trước mặt,
Plémyre* sóng nổi bập bùng.
Đến đảo Ortygie gọi tên,
Sông Alphée* đến, từ Elide về.
Vạch con đường dấu che trên biển,
Lần vào trong cảnh đẹp Aréthuse. 960
Nằm trong biển cả Sicile,
Theo lời khuyên bảo Anchise khẩn cầu.
Cầu nơi đây các thần thánh lớn,
Vượt qua vùng thị trấn Hélore*,
Nơi đây nước vũng đầm to,
Nước qua mồm đá cao vời Pachynun.
Xa xa hiện Camerine* số phận,
Không làm cho khô nước các đầm lầy.
Và vùng đất Géla* đây, 970
Géla được gọi tên này như sông.
Chúng tôi thấy thành Acragas*,
Thành dựng cao, đất trù phú dồi dào.
Đặc biệt tường thành thật cao.
Theo làn gió thuận thuyền vào bến đây.
Sélimonte* phố thành vòng nguyệt quế,
Đi qua Lilybée* khô cạn,
Mũi nhô có nhiều đá ngầm,
Thuyền qua cẩn thận một vùng biển xanh.
Cuối cùng đến Drépane* bến cuối, 980
Xứ có bao kỷ niệm đau buồn.
Sau cơn bão tố chập chùng,
Anchise đã mất, đau buồn cha tôi.
Hỗ trợ duy nhất, bao nỗi lo sầu khổ,
Ôi người cha, hơn tất cả trên đời.
Sức mòn, cha đã bỏ rơi,
Còn ai giúp thoát những nơi hiểm nghèo.
Hélénus nói trước bao nguy hiểm,
Nhưng đã không nói trước được việc này.
Céléno ! Céléno kinh khủng không hay, 990
Cũng không nói đến điềm đây thiết thòi.
Thành phố này cuối cùng ghi dấu,
Công việc đi và cuộc phiêu lưu.
Nơi đây sau cuộc nổi trời,
Một thần đã ném vào nơi bến bờ.
Giữa đám đông lắng nghe chăm chú,
Và Énée đã kể số phận mình.
Một cuộc lang thang phiêu linh, 998
Câu chuyện chấm dứt, và chàng nghỉ ngơi.

CHÚ THÍCH :

5. Theo Iliade, thành Troie được dựng bởi sự giúp sức của Thần Biển Cả và Rung chuyển Địa Cầu Posséidon (Nepturne).
24. Mars là Thần chiến tranh, lính thần Mars là lính nơi có chiến tranh.

69. Polydore con vua Priam, trước khi thành bị bao vây nguy khốn, nhà vua bí mật cho Polydore đem vàng bạc của cải nhờ bạn là vua Thrace gìn giữ giữ. Nhưng vua Thrace đầu hàng Agamemnon, giết Polydore cướp cả của cải.
99. Néréides : thần biển, các con của Nérée, cháu gái Océan. đến từ đáy biển.
Nérée: Ông già của biển (Vị thần có trước Neptune) tượng trưng bằng ông già có râu cỡi một con triton, mang chìa ba, thường cứu giúp cho thủ thủ.
101. Thần nỏ cung : Apollon.
146. Ida có một núi tên Ida tại Troadez và một Ida khác tại Crète.
155. Cybèle tên một ngọn núi tại Prygie. Nguồn gốc nữ thần này thường lẫn lộn với Rhéa, mẹ của Jupiter, Junon, Cérés, Neptune, Pluton, Vesta. Nữ thần Cybèle được thờ cúng huyền bí, ngồi trên chiếc xe kéo bởi hai con sư tử, theo sau các đoàn nhảy múa, kèn trống, chập xòa.. Lễ hội này được tổ chức long trọng tại Rome năm 204 trước CN.
162. Cnossos là kinh đô của đảo Crète, ngày nay còn lại di tích khảo cổ cung điện hơn 140 phòng.
172. Idoménee. Vua đảo Crète sau khi tham gia cuộc chiến thành Troie trở về bị truất ngôi bởi tình nhân người vợ, ông đến chiếm đóng vùng Salente. Có huyền thoại khác cho rằng khi trở về bị bão, ông cầu khẩn khi trở về sẽ hiến tế chính người con trai của mình. Hành động này làm các thần nổi giận do đó ông phải bỏ đảo Crète ra đi để nguôi giận các thần.
176. Ortygie: một tên khác của Delos, ngày xưa là một hải cảng phồn thịnh, thành phố ngày nay còn là một di tích khảo cổ quan trọng Hy Lạp, có hệ thống dẫn nước uống và hệ thống dẫn nước thải riêng biệt, và có đền thờ đủ các tín ngưỡng đương thời.
177. Naxos là đảo thần gặp Ariane bị bỏ rơi bởi Thésée, Bachante : nữ tế tự thần Bacchus, thần Rượu Vang.
178. Paros một trong các đảo Cyclades Hy Lạp, nơi nổi tiếng có đá cẩm thạch trắng dùng tạc tượng và xây dinh thự.
- 230 Oenotriens: dân Étrusques, còn gọi là Tyrrhéniens, dân vùng bắc Ý.
296. Harpyes loài quái vật mình chim có móng vuốt nhưng đầu phụ nữ. Vua Thrace Phinée xem như bị trừng phạt thức ăn bị Harpyes làm hỏng. Người Argonaute giúp đỡ đuổi loài Harpyes chúng đến ngụ tại đảo Strophades, nơi chúng sinh ra.
309. Trong cúng tế, gan lòng đốt cúng thần, và người ăn thịt bò dê cúng.
346. Virgile xem các Harpyes như các Furies. Furie là thần quái vật bạo hành và trả thù gồm ba loại (Allecto, Tisiphone và Mégère), thường được vẽ bằng quái vật có cánh, tóc là những con rắn, tay cầm cái roi và ngọn đuốc.
436. Polyxène, con gái út vua Priam và Hécube bị Pyrrhus giết để tế trước mộ cha Achille.
445. Hermione: con vua Ménélas và Hélène (tức cháu ngoại Léda), trước được đính hôn với Oreste con Agamemnon, sau lại gả cho Pyrrhus. Oreste sau khi giết mẹ là Clytemnètre và tình nhân của mẹ, vì mẹ đã ngoại tình giết cha Agamemnon và các tướng hầu cận sau chiến thắng trở về, Oreste lên ngôi vua, tức giận trước sự việc bị mất người yêu, nhân lúc Pyrrhus không phòng bị đã giết chết Pyrrhus. Chaonie là người phục vụ cho Pyrrhus, Hélénus bị bắt phục vụ và thành bạn Chaonie sau trận chiến thành Troie. Chaonie bị chết trong một cuộc đi săn, do đó sau cái chết của Pyrrhus Néoptolème, một phần lãnh thổ Hy Lạp lọt vào tay Hélénus thành vua Épire, được đặt tên là Troyen Chaon để nhớ tên Chaonie. Hélénus cho xây dựng một thành Troie mới và lấy chị dâu Andromaque, (vợ Hector, từng là nô lệ cho Pyrrhus) làm vợ. Trong Énéide các nhà nghiên cứu cho rằng đây là trong 50 câu thơ chưa hoàn hảo của Virgile, do sự phức tạp tình tiết của câu chuyện. Oreste và Hermione là anh em chú bác, và Agamemnon và Ménélas là hai anh em. Trong Odyssée, lúc Télémaque con Ulysse, đi tìm cha có dự tiệc cưới Néoptolème và Hermione.
491. Claros : thành phố Ionie có đền thờ Apollon, người tế tự cầu đồng ban lời thiêng liêng.
527. Circé : Nàng tiên phù thủy Trong Odyssée X, đã biến các thủy thủ tham ăn hóa ra lợn. Ulysse với sự giúp đỡ của Hermès, đã bắt Circé hóa lại các bạn thành người. Đảo nằm trong vịnh Gaète của Ý.
533. Lời tiên đoán trước Apollon. Énéide VIII. Énée thành lập bên bờ sông Tibre, nơi tương lai gọi là Albe (Alba tiếng LaTinh gọi là con lợn nái trắng)
518. Thành phố tận cùng bán đảo Ý, dân có nguồn gốc Hy Lạp. Italie còn gọi vùng Đại Hy Lạp.

551. Philoctète: gốc từ thành phố Mélibée ở Thessalie là một anh hùng thành Troie, bạn cũ và giữ vũ khí của Hercule. Khởi đầu cuộc chiến ông bị rấn cản, vết thương gây mùi hôi thối bị Ulysse bỏ rơi trên đảo, nhưng một trong những lời thần phán, thành Troie chỉ có thể chiến thắng khi có vũ khí của Hercule. Ulysse trở lại chữa khỏi vết thương bằng ri sét ngọn lao và mang đến thành Troie. Tương truyền Philoctète giết chết được Pâris, người bắn trúng gót chân Achille. Sau chiến thắng ông trở về lập nhiều thành phố ở miền nam nước Ý như Pételia.

635. Sau khi Achille chết, con Néoptolème được mời đến và xử dụng vũ khí của Achille. Patrocle mượn vũ khí Achille ra trận và chết và mất vũ khí. Nữ thần Thétis bay lên Olympe cầu khẩn thần Héphaïtote đúc cho vũ khí mới, Iliade có tả vũ khí này.

759. Thành phố Pouilles ngày nay, tương truyền Hercule (Héraklès) qua vùng này để đến Hy Lạp sau khi bắt đàn bò Géryon.

760. De Lacinium trong vịnh Tarente có một đền thờ Junon to lớn.

761. Scyllacée: thành phố Calabre.

840. Anchise nắm tay Archédénide nói trước việc liên kết các dân tộc trong việc thành hình đế quốc La Mã, một thời đại thịnh trị trong 5 thế kỷ. Vua Priam nắm tay Simon dẫn đến sự phá hủy của thành Troie.

956. Plémyre: thành phố đi lên gần Syracuse

958. Alphée: sông Hy Lạp, huyền thoại kể rằng tiên nữ hầu cận thần nữ Artémis. Aréthuse tắm trong suối cầu khẩn thần mang đến đảo Ortygie hóa thành con suối. Nguồn gốc chuyện này một thác nước ngọt chảy ra gọi là suối Aréthuse trong đảo Ortygie. Đảo nằm đối diện Syracuse.

964. Hélore: sông ở Sicile.

967. Camarine : thành phố ở miền nam Sicile. Truyền xưa truyền rằng: dân chúng thành phố Camarine khó chịu bởi mùi bùn trong vùng đầm lầy gần bên. Cầu thần lên đồng xin cho làm khô vùng đầm lầy. Thần phán “không được đụng tới Camarine” dân chúng không nghe lời, kết quả quân thù băng qua vùng được làm khô này tàn phá Camarine. Câu nói trên trở thành một thành ngữ.

969. Gela: Thành phố và sông ở phía tây Sicile.

971. Acragas còn gọi Agrigente. nhiều bài hát thi sĩ Hy Lạp Pindare, (thế kỷ thứ V trước CN) ca tụng chiến thắng từ Agrigente.

975. Sélinonte : thành phố mang nhiều chiến thắng trong Jeux Isthmiques. đồng tiền có mang vòng lá. chiến thắng

976. Lilybée nay là Marsala.

979. Drepane: nay là Trapani.